

УДК 821.161.2 – 3 Первомайський. 09

Людмила ГОЛОВКО,
Харківський національний університет імені
В. Н. Каразіна, Харків (Україна)Ludmyla GOLOVKO
V. N. Karazin National University of Kharkiv,
Kharkiv (Ukraine),
glgso@bk.ruСВІТ ПЕРСОНАЖІВ РОМАНУ «ДИКИЙ
МЕД» Л. ПЕРВОМАЙСЬКОГО:
ОНТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТTHE CHARACTERS WORLD OF A NOVEL
«WILD HONEY» BY L. PERVOMAYSKIY:
ONTOLOGICAL ASPECT**Ключевые слова:** концепция
героя, конфликт, психологизм, ро-
ман, художественный мир. Сімя**Головка Л. Мир персонажей романа «Дикий мед» Л. Первомайского: онто-
логический аспект.****Аннотация.** В статье рассмотрена проблема взаимосвязи мира и человека; про-
анализирована система персонажей романа Л. Первомайского «Дикий мед» (1963 г.),
которая определяет эстетическую доминанту структуры текста.Исследование доказало, что суть мира персонажей произведения состоит в со-
единении или борьбе социального и личного, рационального и эмоционального, соз-
нательного и бессознательного, священного и греховного. Семантическая многознач-
ность образов воплощает полифонию мировоззрений, отображает душевную слож-
ность личности, неоднозначность мотиваций её поступков и ценностных жизненных
установок. В романе Л. Первомайского прослеживается интерес писателя к морально
-этической основе отношений людей, жизненные взгляды которых пересекаются в
оппозициях, что имеют вневременную и онтологическую актуальность: бесстраст-
ность – чуткость, прямолинейность – неоднозначность и др.

Роман Л. Первомайського «Дикий мед» (1963р.) тематично належить до творів «другої хвилі воєнної прози» і, відповідно, присвячений подіям Другої світової війни. Автор також наголошує на таких складних історичних подіях, як репресії 1937 року та післявоєнний період, що немов облямовують основні тенденції означеної доби і фокусують увагу на провідній кризовій ситуації твору – війні. Кожна людина, на думку філософа-культуролога М. Бердяєва, за своєю внутрішньою природою є «якимось великим світом – мікрокосмом, у якому віддзеркалюється й міститься весь реальний світ і всі історичні епохи...»¹. У творі тісно переплетено низку окремих історичних ліній, у кожній з яких розкриваються персонажі як характери, котрі акумулюють у собі дух епохи. Вони проходять через життєві випробування у важкі періоди країни – протистояння індивіда сталінізму та війні. Цей конфлікт є визначальним у художньому світі роману «Дикий мед», оскільки стає тим випробуванням, через яке розкривається справжня сутність персонажів. Життєві колізії, в яких виникають драми персонажів, просвітлюють проблеми дійсності, суспільного розвитку. В. Агеєва слушно відзначила, що у творах письменника «духовний досвід війни розширив звичні уявлення про те, який тягар страждань здатна витримати людина, розкривши невідомі досі поклади міцності людської душі»². Аналіз межових конфліктних ситуацій має важливе значення в розкритті психологізму роману «Дикий мед».

Тому метою нашої статті є висвітлення головних ознак художнього світу роману Л. Первомайського крізь призму концепції героя.

На думку літературознавців В. Агеєвої³, Л. Кані-
болоцької⁴, І. Лівичької⁵, Л. Новиченка⁶, О. Шпильо-

вої⁷ та ін. цей прозовий твір цікавий насамперед глибинним проникненням у внутрішній світ людини, що і визначає актуальність нашої роботи. Розповідаючи про долі героїв, відтворюючи їхню поведінку в різноманітних ситуаціях, показуючи духовне становлення особистості (або розкриваючи її духовну сутність, або демонструючи духовний розвиток), спричинене суворими випробуваннями воєнного лихоліття, Л. Первомайський намагався ставити корінні питання людського буття⁸. Адже буття-на-межі передбачає гостре самоусвідомлення й самоосмислення⁹.

У романі відтворюється динаміка змін у свідомості людини, яка перебуває під впливом зовнішнього світу, від довоєнної репресивної боротьби влади з егоцентризмом, воєнного періоду душевної боротьби, роздвоєності з домінуванням загального над особистим, і до післявоєнного «поєднання» особистих інтересів із суспільно-політичними з перевагою індивідуального.

Однією з головних проблем роману Л.Первомайського є протистояння вимог часу, соціуму та інтересів особистості. Зображення конфлікту між правом на особисте щастя і суспільною відповідальністю, на нашу думку, тісно пов'язане з мотивом свободи й несвободи серця, протистояння серця, вільної волі людини й тверезого розрахунку. Утворі присутній мотив серця як осердя багатоманітних душевних хвилювань і пристрастей людини. Учинки, дії людини, які йдуть від серця, – це рухи вільної волі особистості. Вони впливають із підсвідомих потягів і почувань серця, а не визначаються думкою про обов'язок і зобов'язання.

Покохавши полковника Лажечникова, головна героїня роману Варвара відчула, що «серце рвонуло-

ся йому назустріч, але якщо давати волю серцю – далеко можна зайти»¹⁰. Вона постійно задає собі питання: «Як може існувати моє щастя поруч із нещастям інших людей, як воно може жити в мені, коли не тільки слези, а й кров заливає землю, і немає куточка на ній, де не пролилась би та кров?»¹¹. У творі присутня думка автора про вічність почуттів і часову тривалість соціальних катаклізмів; про те, що під час війни людина має право на кохання.

Демонструючи страждання жінки, Л. Первомайський показує, що причиною цього є почуття морального обов'язку. Варвара Княжич не могла визначити, що для неї важливіше – почуття кохання чи моральні веління перед Батьківщиною, хоча й називає «головним» виконання воєнного обов'язку. Героїня виконує завдання, фотографує ворожий танк, ризикує своїм життям, однак не забуває Лажечникова й вирішує знову з ним зустрітися. Конфліктні ситуації в житті персонажів роману «Дикий мед» виявляють, що почуття все ж можуть бути приборкані хоча б ціною внутрішньої боротьби і страждання.

Для внутрішнього світу багатьох персонажів твору Л. Первомайського характерне поєднання протилежностей. Воно полягає, з одного боку, у протиставленні, а з іншого виявляє принципову подвійність, що свідчить або про безсилля духа, коли свідомість з її обов'язками, правилами перемагає підсвідомі природні бажання, емоції, почуття людини, або про його силу. Наприклад, Варвара думала, що, відмовляючись від кохання, «від свого скарбу, стає біднішою, насправді ж вона ставала багатшою, через те ті гіркі слези приносили їй полегшення»¹⁵. Подвоєність чи роздвоєність – це і є, на нашу думку, персоніфікація антитетичних сторін людської свідомості. Душу людини роздирають на частини суперечності, що оприявлюються у глибинних онтологічних опозиціях (моральний – аморальний, святий – грішний, вірний – відступник, зрадник).

Інші персонажі твору, генерал Савичев та його дружина Катерина Ксаверівна, також переживають важкий момент самовизначення, вибору між правом на особисте щастя і суспільною відповідальністю. Ця криза, шокардинально змінить усе життя, для них полягає в питанні «жити чи не жити». Батьки усвідомлюють небезпеку і розуміють свою приреченість на смерть рідного сина, адже «бойовий вік льотчика-винищувача справді недовгий»¹³, і страждають через неможливість зберегти йому життя.

У цьому епізоді виразно відтворюється образ матері Катерини Ксаверівни, яка любить свого сина до самозабуття і втілює певну рольову межу материнської любові. Ця жінка не хотіла думати про обов'язок, чи муки сумління, а хотіла тільки одного – зберегти життя своїй дитині. Хоча, на думку її чоловіка, генерала Савичева, її страх за Володю – це страх за себе: «роки змінили його Катю, душа її стомилась, вона думає тільки про власний спокій, <...>»¹⁴.

Психологічний складник роману втілюється у формі постійної внутрішньої боротьби, контрастно поєднання у свідомості людини протилежних життєвих вражень, поглядів. Момент самовизначення у творі «Дикий мед» – це муки сумління, болісні хви-

лювання серця, який часто порівнюється із бурею, що вирує в душах людей. Це буря, «якої не видно на поверхні, буря, яка руйнує і зміцнює, вбиває і воскрешає серця»¹⁵, залежно від того, яке рішення приймуть герої твору.

Персонажі, перебуваючи в конфліктних ситуаціях, переживають моменти напруженого самовизначення, передусім як особистостей, що зумовлює їхнє місце в соціумі. Наприклад, для Голови дивізійного трибуналу майора Сербіна після 1937 року події під час Великої Вітчизняної війни стають ніби повторним колом випробувань. Зустріч убліндажі з Варварою Княжич, чоловіка якої він арештував, провокує його до спогадів, до переосмислення своєї громадської позиції. Майор одночасно й страждає від причетності до несправедливих акцій 30-х років, і намагається переконати себе в їхній неминучості. Сумніви щодо моральності власних дій, свого права розпоряджатися чужим життям мучать героя: «Що ж сталося, що могла виникнути ця провина і лягти на мою совість? <...> до певної хвилини я був переконаний, що закон боротьби вимагає від мене тих дій, які я чинив... Я мав бути караючим мечем революції для ворогів, як же сталося, що справжніх ворогів відплата минала, натомість падаючи на голови друзів?»¹⁶. Дисгармонія внутрішнього світу цього персонажа самоцінна протиставленням внутрішнього «я» не тільки світопорядку, політиці влади тоталітарного суспільства, а й іншому «я». Автор відтворює душевний стан роздвоєності героя: «Сербін прислухається до тих голосів, що в ньому самому ведуть безперервний спір, оцінює і перевіряє кожний свій крок, кожний учинок і кожне слово <...>»¹⁷. Самокатування героїв – це водночас дія індикатора людяності, що не дозволяє перейти межу, за котрою починається байдужість¹⁸, «не дає спати людині і рятує її від остаточної загибелі»¹⁹ [10, с.69], а також – акт глибокого розкаяння, зречення власного «я» та приєднання до колективного суспільного життя.

Драматизм особистості майора відтворюється прозаїком шляхом показу усвідомлення персонажем причетності до зовнішнього буття (соціуму, влади) і власної відповідальності за нього. Він відмовляється виконувати обов'язки майора дивізійного трибуналу, відмовляється від такого поєднання особистого з надособистим (владою) і надає перевагу смерті як єдино можливому вияву свободи. Найяскравіше цю тезу ілюструє епізод, коли майор свідомо виходить у бунт-на-межі – залишається на полі бою разом із засудженим ним солдатом Федяком, щоб боротися з ворогом і стояти на смерті («танк наїхав на них, гусениця танка розпалася, і він спинився посеред поля»²⁰). Цей вибір «іти до кінця» постає як результат внутрішнього зусилля і свідомого самовизначення. Для Сербіна характерне поступове прийняття своєї сутності через роздуми, душевні суперечності, страждання.

Загибель бронебійника Федяка і майора Сербіна є своєрідним ритуалом переходу до «іншого» духовного буття, це духовна ініціація, духовне народження, духовна перемога в поразці. Адже, як зазначає М. Еліаде, «ініціативне народження містить у собі смерть стосовно мирського я»²¹.

Для багатьох персонажів роману «Дикий мед», як і оповідань «...День перший», «Політ у Вінницю» тощо характерне гармонійне співвідношення між особистим і громадським. Так, у контексті твору «Дикий мед» образи Саші, чоловіка Варвари Княжич, Родіона Костецького та інших уособлюють субстанційний тип свідомості, духовний ідеал, осередок чистоти й праведності. Вони пройшли випробовування і не допустили зло в себе, і в цьому значенні є істинно героїчними особистостями. Саме такою героїчною особистістю постає Саша, який у важкий 1937 рік загинув, однак не поступився власними моральними принципами заради життя, особистого щастя.

Інший персонаж роману Л.Первомайського генерал Костецький також виявляє характерний збіг особистого із громадським. Цей образ наділений рисами святості та героїчності. Самовизначенням генерала стає його ідилічна цілісність, що являє собою «нероздільність його я-для-себе і я-для-інших: відповідальність перед Іншим (та іншим життям у його особі)»²². Він уособлює позитивний приклад, установлений суспільний ідеал, героя, який є втіленням образу радянської людини, її органічну співпричетність до буття. Автор роману ідеалізує образ генерала Костецького – гідного воїна своєї Батьківщини, який виконав свій обов'язок до кінця. Він – людина віддана й непохитна, яка ніколи в житті не зрадила своїм життєвим принципам – ні втяжкі 30-ті роки, коли «людина, на яку мали підозру, заздалегідь була винна. Був винен і той, хто мав сумнів у тому, що людина винна. Щоб довести свою невинність, треба було не виправдовувати себе, а обвинувачувати друга»²³, ні в роки Великої Вітчизняної війни. Костецький міг і розстріляти ворога, і, ризикуючи власною головою, стати на захист друга. Генерал Савичев вважав, що «була в Родіона нещадна правдивість у ставленні до людей і до себе, – саме цією правдивістю визначалися завжди його слова і вчинки»²⁴.

Конфліктні ситуації в романі розкривають одну з головних проблем – протистояння вимог часу, соціуму та інтересів особистості. Герої ведуть постійну боротьбу загального (соціального, громадського) з індивідуальним (особистим). Великої вагомості набуває доля як індивідуальне зіставлення особистості із універсальним світопорядком. Доля «соціальна» – обов'язок, честь, місце і значення особистості в певному соціально визначеному світопорядку.

У романі «Дикий мед» Л.Первомайського на прикладі таких персонажів, як кореспонденти Уповайченков, Песєков, генерал Костецький та інші актуалізується особистісний конфлікт між «здаватися і бути». Героїчне виконання Уповайченковим службового обов'язку виявляється всього лише претензією на значущу роль у світопорядку, тоді як «внутрішня сутність особистості (її самовизначення) постає поверховою порівняно з її рольовою претензією»²⁵. Унаслідок цієї внутрішньої відірваності від буття сатиричний образ кореспондента стає втіленням самозакоханості. Уповайченков дуже високо цінував себе, «і не так за свої високі якості, як за те становище, яке в силу випадкового збігу обставин займав останні роки. Він працював в апараті центральної газети і авторитет цієї газети поширював на себе, вимагаючи і до

себе тієї пошани, якою користувалася його газета. Він почував себе якщо не богом, так одним з перших його заступників на землі і з свідомістю своєї високої місії прибув на фронт»²⁶.

Сатирико-гумористична особистість часто присвоює певну соціальну рольову сутність, яка виявляється порожньою уявністю. Але при цьому викривається не особистість, а соціальне в ній. Капітан Уповайченков, який «хоча й дивився на світ очима, але не душею»²⁷, у художньому просторі твору уособлює яскраво виражену частину «механізму ідеології». «Дієвість» героя розкриває його примітивний погляд на людей «як на функції». Небезпека цього персонажа – бажанні впливати на долі людей ніцими методами (скаргами, погрозами, доносами тощо)»²⁸.

За допомогою гумору автор виводить індивідуальний характер персонажа за межі самого себе, коли він уперто має на меті лише свої оманливі цілі. Беззмістовною оболонкою цього персонажа є його життя і навіть смерть: першу й останню кореспонденцію Уповайченкова з фронту не надрукували, оскільки виявилася неоперативною, «її матеріал застарів»²⁹. Марною також зображено смерть кореспондента. «Танк пройшов поруч з мертвим Уповайченковим, трохи не наїхавши гусеницею на гранату, яку він стискав у кулаці»³⁰.

Отже, образу Уповайченкова властивий «випадковий» дегероїчний індивідуальний простір у картині світу твору. Відтворюється індивідуальна обмеженість, «вузькість» особистого простору персонажа, що одночасно є необхідною умовою повноти, безкінечності й досконалості універсуму: відкидаючи хоча б одну індивідуальність, універсум став би бідніший, втратив би гармонію.

У вчинках і в мотивах іншого персонажа роману, ще одного кореспондента, Пасєкова, також проявляються морально-психологічні суперечності, які поступово розвиваються. Він сприймається іншими персонажами «двоєю». Повага до його розуму, здібностей поєднується із засудженням його моральної позиції. Уся героїчність цього персонажа ніяк не стосується його внутрішньої духовної сутності, вона є лише його зовнішньою оболонкою, своєрідною маскою, яка потрібна йому для досягнення своїх егоїстичних планів. Цей персонаж є образом-пародією на догматичний світопорядок. У приналежності до такої пародійності особистість самовизначалася іронічно-негативно: вона була не тим, ким здавалася, маску кого вдавано одягала. Але все ж наслідком ототожнення особистого й соціального, нехай і неширокого, людина набуває суспільної ваги та історичної значущості. Завдяки своїй рішучості, вмінню раціонально все прораховувати, пристосовуватися, він під час війни залишився живий, а після війни «високо злетів»³¹, працював на керівній посаді головного редактора, вирішував долі інших письменників, «безжалісно викидав» сумні вірші у кошик³². Соціальна роль-маска персонажа не відповідає внутрішній сутності особистості, а була тільки її зовнішнім проявом.

На прикладі образу сміливого досвідченого бронебійника Федяка Л.Первомайський у «Дикому меді»

зображено час так званої спокуси людини, коли зовнішні обставини своїми несподіваними й непередбаченими переплетіннями збивають усі міркування, усі розрахунки й правила розуму; тоді в цій кризовій ситуації, перебуваючи на межі між життям і смертю, людина й справді віддається незрозумілому, некерованому почуттю страху. Підсвідоме ультраособисте бажання жити несподівано перемагає. Цей стан відтворено як стан божевілья, коли людина собі не належить, втрачає можливість керувати своїми вчинками: «Федяк тремтів усім тілом, очі в нього були, як у божевільного»³³. Як сталося, що після двох років війни, відбух з дня в день на полі бою, він злякався німецького танка, «Федяк не міг пояснити ні на суді, ані самому собі. Коли б це сталося з ним у перші дні перебування на фронті, він міг би пояснити свій вчинок страхом, але він був старим солдатом і давно вже не почував страху, в усякому разі був позбавлений його в тій мірі, в якій звикають до думки про смерть всі інші старі солдати, звикають настільки, що можуть за будь-яких обставин володіти собою і контролювати свою поведінку»³⁴, проте він «вискочив з свого окопу, покинувши рушницю, і побіг невідомо куди й навіщо»³⁵. Броньбійник провину свою вважав дуже важкою, але незважаючи на те, що голова дивізійного трибуналу виголосив йому смертний вирок, друзі й однополчани не вважали його ні боягузом, ні зрадником.

Кореспондент Берестовський переживає «межову» стадію ініціації. У внутрішньому світі цього персонажа відбувається кардинальна зміна життєвих пріоритетів, суть якої у відкритті ультраособистої заданості життя та в усвідомленні переваги позарольового внутрішнього існування людини над її зовнішніми виявами буття – місцем і роллю в соціумі. Берестовський, переживши всю небезпеку фронтового життя, зрозумів, що все, чим він жив раніше, все, що його раніше хвилювало, – «літературні успіхи й неприємності, захоплення й задрість товаришів, хвилювання, зв'язане здрукуванням чергової книжки і відгуками не завжди прихильної критики, <...> мрія написати сценарій, за яким було б поставлено епохальний шедевр <...>»³⁶ – усі радощі і прикросці колишнього життя здавалися йому далекими й дрібними. Він не боявся смерті, небезпеки, він боявся лише одного – «втратити здатність бачити і відчувати ту красу, яка розкрилася перед ним у ці пронизані болем хвилини»³⁷.

Це самовизначення відображається письменником глибоко інстинктивним розумінням справжніх цінностей буття. «Інший, глибший зміст» життя, «глибша мета, про існування якої він раніше не знав», відкривається для персонажа під час виходу із оточення, від фізичної та емоційної перенапруги, коли «ним володіла та найвища втома, яка не залишає вже місця для сну, та втома, коли внаслідок крайнього збудження не діють вже сили гальмування, що виникають в корі головного мозку, коли кожне почуття, загострюючись, здається, набуває здатності проникати далеко за межі, покладені для людини»

Отже, в художньому світі роману «Дикий мед» Л.Первомайського події Великої Вітчизняної війни, а також довоєнного періоду (1937 рік) виявляються

межовим ініціативним часопростором, у якому розкривається внутрішній світ персонажів³⁸.

Сутність героїв роману полягає в поєднанні чи боротьбі раціонального й емоційного, тілесної смерті й духовного воскресіння (життя), свідомого й несвідомого, священного й гріховного. Конфліктні ситуації в романі Л.Первомайського розкривають глибокі суперечності буття.

Як закономірну ознаку твору визначено психологізм, що втілюється в суперечностях не тільки між особистим та соціальним, але й між ідеями та моральністю, між думками та зовнішніми проявами (конфлікти «бути і здаватися», зміни поглядів на життя). Для конфліктних моментів у розвитку свідомості персонажів характерні сумніви вправомірності своєї моральної чи ідеологічної позиції, що призводять або до змін морально-етичних та ідеологічних поглядів або до маніфестації духовного еста.

Перспективу дослідження вбачаємо в подальшому вивченні поетики засобів характеротворення як важливого складника в розкритті творчої майстерності письменника

References:

1. Berdyaev N. A. Istoki i smysl russkogo kommunizma / N. A. Berdyaev ; AN SSSR, Nauch. sovet po problemam rus. kult. ; [red. kol. : E.H. F. Volodin, N. E. Korolev, V. P. Naumov i dr. ; poslesl. A. L. Andreeva, prim. V. N. Chekalova, red. izd-va M. M. Belyaev]. – Repr. vospr. – M. : Nauka, 1990. – 220, [1] s.
2. Ageeva V. P. Voenna novelistika L. Pervomajskij / V. P. Ageeva // Red. literaturoznavstvo. – 1987. – № 5. – S. 10–18.
3. Ageeva V. P. Pamyat podvigu (Ukraïnska voenna proza 60–80-h rokov) / V. P. Ageeva ; AN URSR, In-t lit. im. T. G. Shevchenka ; [vidp. red. L. M. Novichenko, red. V. I. Gorbik]. – K. : Nauk. dumka, 1989. – 269, [1] s.
4. Kanibolocka L. S. Dinamika vnutrishnogo zhittya (Iz sposterezhen nad prozoyu L. Pervomajskogo) / L. S. Kanibolocka // Red. literaturoznavstvo. – 1975. – № 2. – S. 21–28.
5. Livicka I. A. Psihologizm prozi Leonida Pervomajskogo : teoretichnij aspekt / Inna Livicka ; [rec. : Klochek G. D., Lushin P. V., Marko V. P.]. – Kirovograd : Vid-vo PP «Poligraf-Terciya», 2007. – 163 s.
6. Novichenko L. M. «Vse, chim zhive dusha...» (Pro tvorchist L. Pervomajskogo-prozaïka) / Leonid Novichenko // Vitchizna. – 1985. – № 9. – S. 158–163
7. Shpilova O. V. Leonid Pervomajskij / O. Shpilova // Istorija Ukraïnskoï literaturi : pidruch. dlya stud. gumanit. spec. vishch. zakl. osviti : u dvoch knigah. Kn. druga : Druga polovina XX stolittya / O. Shpilova ; [avtori : V. P. Ageeva, S. M. Andrusiv, L. S. Bojko ta in.]; za red. chl.-kor. NAN Ukraïni V. G. Donchika ; [red. kol. V. G. Donchik (nauk. red.), V. O. Melnik, V. P. Morenec]. – K. : Libid, 1998. – S. 106–111
8. Ibid. – S. 109.
9. Zborovska N. Stilovij portret shistdesyatnictva / Nila Borovska // Slovo i Chas. – 2001. – № 12. – S. 31
10. Pervomajskij L. S. Dikij med / Leonid Pervomajskij // Leonid Pervomajskij. Tвори v semi tomah ; [prim. Krizhanivskogo S. A. ; red. kol. : Golovanivskij S. O., Drach I. F. (gol.), Zhulinskij M. G. [ta in.]; red. tomu Zagrebelnij P. A.]. – K. : Dnipro, 1985. – T. 4 : Dikij med. Suchasna balada. – S. 432.

- ¹¹. Ibid. – S. 385.
- ¹². Ibid. – S. 387.
- ¹³. Ibid. – S. 104.
- ¹⁴. Ibid. – S. 107.
- ¹⁵. Ibid. – S. 107.
- ¹⁶. Ibid. – S. 93–94.
- ¹⁷. Ibid. – S. 69.
- ¹⁸. Livicka I. A. Psihologizm prozi Leonida Pervomaj'kogo : teoretichnij aspekt / Inna Livicka ; [rec. : Klochek G. D., Lushin P. V., Marko V. P.]. – Kirovograd : Vid-vo PP «Poligraf-Terciya», 2007. – S. 137.
- ¹⁹. Pervomajskij L. S. Dikij med / Leonid Pervomaj'skij // Leonid Pervomajskij. Tвори v semi tomah ; [prim. Krizhanivskogo S. A. ; red. kol. : Golovanivskij S. O., Drach I. F. (gol.), Zhulinskij M. G. [ta in.] ; red. tomu Zagrebelnij P. A.]. – K. : Dnipro, 1985. – T. 4 : Dikij med. Suchasna balada. – S. 69.
- ²⁰. Ibid. – S. 452.
- ²¹. Eliade M. Svyashchenne i mirske ; Mifi, snovidinnya i misterii ; Mefistofel i androgin ; Okultizm, vorozhbitstvo ta kulturni upodobannya / Mircha Eliade ; per. z nim., fr., angl. – K. : Vid-vo Solomii Pavlichko «Osnovi», 2001. – S. 106.
- ²². Tyupa V. I. Hudozhestvennost literaturnogo proizvedeniya. Voprosy tipologii / V. I. Tyupa. – Krasnoyarsk : Izd -vo Krasnoyar. un-ta, 1987. – S. 169.
- ²³. Pervomajskij L. S. Dikij med / Leonid Pervomaj'skij // Leonid Pervomajskij. Tтвори v semi tomah ; [prim. Krizhanivskogo S. A. ; red. kol. : Golovanivskij S. O., Drach I. F. (gol.), Zhulinskij M. G. [ta in.] ; red. tomu Zagrebelnij P. A.]. – K. : Dnipro, 1985. – T. 4 : Dikij med. Suchasna balada. – S. 35.
- ²⁴. Ibid. – S. 33.
- ²⁵. Tyupa V. I. Hudozhestvennost literaturnogo proizvedeniya. Voprosy tipologii / V. I. Tyupa. – Krasnoyarsk : Izd -vo Krasnoyar. un-ta, 1987. – S. 166.
- ²⁶. Pervomajskij L. S. Dikij med / Leonid Pervomaj'skij // Leonid Pervomajskij. Tтвори v semi tomah ; [prim. Krizhanivskogo S. A. ; red. kol. : Golovanivskij S. O., Drach I. F. (gol.), Zhulinskij M. G. [ta in.] ; red. tomu Zagrebelnij P. A.]. – K. : Dnipro, 1985. – T. 4 : Dikij med. Suchasna balada. – S. 222.
- ²⁷. Ibid. – S. 352.
- ²⁸. Livicka I. A. Psihologizm prozi Leonida Pervomaj'kogo : teoretichnij aspekt / Inna Livicka ; [rec. : Klochek G. D., Lushin P. V., Marko V. P.]. – Kirovograd : Vid-vo PP «Poligraf-Terciya», 2007. – S. 63.
- ²⁹. Pervomajskij L. S. Dikij med / Leonid Pervomaj'skij // Leonid Pervomajskij. Tтвори v semi tomah ; [prim. Krizhanivskogo S. A. ; red. kol. : Golovanivskij S. O., Drach I. F. (gol.), Zhulinskij M. G. [ta in.] ; red. tomu Zagrebelnij P. A.]. – K. : Dnipro, 1985. – T. 4 : Dikij med. Suchasna balada. – S. 457.
- ³⁰. Ibid. – S. 456–457.
- ³¹. Ibid. – S. 376–377.
- ³². Ibid. – S. 376–377.
- ³³. Ibid. – S. 68.
- ³⁴. Ibid. – S. 445.
- ³⁵. Ibid. – S. 446.
- ³⁶. Ibid. – S. 351.
- ³⁷. Ibid. – S. 351–352.
- ³⁸. Ibid. – S. 350.

Golovko Ludmyla. The characters world of a novel «wild honey» by I. Pervomajskiy: ontological aspect. In this work L.'s investigational views on the intercommunication of the world and a man are investigated; the system of characters of a novel «Wild honey by L. are characterized, which in the structure of the text determines its aesthetically beautiful dominant. In the artistic world of a novel «Wild honey» by L. the event of Great Patriotic war, and also pre-war period (1937) appeared the boundary initiating chronotope, in which the internal world of characters reveals.

One of the main problems of work is opposition of time requirements, socium and interests of personality. In the novel the dynamics of changes is reproduced in consciousness of man, which is under act of the outer world, from the pre-war repressive fight of power against egocentrism, military period of heartfelt fight, duality, with prevailing general above the personal, and to post-war «combination» of the personal interests with social and political with advantage of individual.

Image of conflict between a right on the personal happiness and public responsibility is closely connected with the reason of freedom and non-freedom of heart, opposition of heart, free will of man and sober calculation.

Essence of characters of work consists in combination or fight of rational and emotional, corporal death and spiritual resurrection (life), conscious and irresponsible, sacred and sinful. Conflict situations in «Wild honey» by L. Pervomajskiy expose deep contradictions of life.

There is no clear contrasting of characters in a novel, but they as if “reflect” each other, represented in each other, find tangencies, which is explained by the author understanding of variety of human personality. In work there is an endless attentive attitude toward a man and to his individual fate, the implicit value of any personality is acknowledged. L. Pervomajskiy exposes the dramatic effect of conduct of a man, seeing in each of them difficult interlacing of positive and negative features.

Key words: conception of a hero, ontology, psychologism, novel, artistic world.

Головко Людмила – кандидат філологічних наук, доцент кафедри історії української літератури Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Автор близько 20 статей. Наукові інтереси: українська література ХХ століття.

Golovko Ludmyla – a Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of the department of History of Ukrainian Literature of the Kharkiv National University named after V. N. Karazin. An author of about 20 articles. Scientific interests: Ukrainian literature of XX century.

Received: 16-11-2016

Advance Acces Publisher: December 2016

© L. Golovko, 2016